

Azok a nyolcvanas évek – a Belügyi Szemle első aranykora

Herke Csongor

Prof. dr., tanszékvezető, egyetemi tanár
Magyar Tudományos Akadémia doktora
Pécsi Tudományegyetem,
Állam- és Jogtudományi Kar
herke.csongor@ajk.pte.hu

A Belügyi Szemle az elmúlt hét évtized alatt számos változáson ment keresztül. Igaz ez a folyóirat elnevezésére (1953-tól Rendőrségi Szemle, 1991 és 1994, illetve 2006 és 2010 között Rendészeti Szemle, a köztes időszakokban, illetve 2010 után Belügyi Szemle volt a lap neve), de a szerkesztőkre is. A Rendőrségi Szemle igen vészterhes időkben, 1953-ban indult Déri Pál főszerkesztésében, aki (kisebb megszakításokkal) három évtizedig vezette a folyóiratot. Az első lap még csak szolgálati használatra jelent meg. Összesen hat tanulmányt tartalmazott, ezek egy része ideológiai útmutatással szolgált (például Sebestyén László cikke: „*Emeljük magasabbra a vezetés színvonalát!*”), de már ebben a lapszámban is olvashatunk tanulmányt Kertész Imrétől is, aki a nyomozás tervszerűségéről, mint a siker elengedhetetlen feltételéről írt. Ma már kuriózumnak számít, hogy a lap tartalomjegyzéke a második oldalon oroszul is olvasható, bár viszonylag egyszerűsített fordításban (így például Ladányi Ferenc: „*A kriminalisztika jelentőségéről*” című cikkének orosz fordítása: „*Криминалистика*”).

Az első szám előszavát a „Szerkesztőbizottság” írta, és abból kiderül, hogy a lapnak azzal a feladattal kellett útnak indulnia, hogy „*összegezze mindazt a tapasztalatot, melyet népi demokráciánk fejlődése során a rendőrségi munka gyakorlata alkotott*”. Hogy ezen az „alkotáson” 1953-ban mit kellett érteni (különösen egy „Csak szolgálati használatra” megjelölt lap esetén), azt ki-ki gondolja végig. Mindenesetre az előszóban a „Szerkesztőbizottság” leszögezi, hogy „*a szocialista társadalomban másnak kell lenni a rendőri munkának elvileg és módszerbelileg, mint a kapitalizmusban. [...] Ez csak a kapitalista gyakorlat maradványaival szemben megvívott következetes elvi és gyakorlati harc útján jöhet létre. [...] Ennek legyűrésére, az embertelen, felületes, a népkel szemben álló kapitalista módszerek maradványainak végső megsemmisítéséhez segítséget kell adnia a »Rendőrségi Szemlé«-nek.*”

Szóval innen indult a Rendőrségi Szemle, és sok-sok nehéz éven át jutott el a mai modern, az MTA IX. Gazdaság- és Jogtudományok Osztálya Állam- és Jogtudományi, és a II. Filozófiai és Történettudományok Osztályának Pszichológiai Tudományos Bizottságának minősítési besorolása szerint a legmagasabb szintű, A kategóriába tartozó lapjáig. A ma megjelenésében és tartalmában is kiemelkedő, modern, elektronikus elérhetőséggel és hírportállal is rendelkező folyóirat a mostani előszó szerint „*a társadalmi devianciák, valamint a közbiztonság és a rendészet kérdéseit kriminológiai, kriminálszociológiai, büntetőjogi, rendészeti szempontból elemző, értékelő tanulmányokat közöl*”. Ahhoz, hogy idáig eljusson az eredetileg ideológiailag messzemenően túlfűtött, „Csak szolgálati használatra” megjelent folyóirat, igen hosszú utat kellett megtennie mind időben, mind szakmai szempontból.

Felmerülhet az olvasóban a kérdés, hogy miért tekintem a nyolcvanas éveket a Belügyi Szemle első aranykorának. E mögött az értékelés mögött természetesen van egy nagyfokú szubjektív megítélés is. Mivel én a nyolcvanas években még általános és középiskolai tanulmányaimat folytattam, a lapban értelemszerűen nemcsak, hogy nem közöltem cikkeket, de nem is olvastam annak idején az ott megjelent tanulmányokat. Első „művem” 1997-ben jelent meg a lapban, amikor a Dr. Vargha László tiszteletére tartott emlékülésről írtam a „Tájékoztató”-k között. Egyetemi tanulmányaimat 1995-ben fejeztem be, és a diplomaszerezés után közvetlenül megkezdtem oktató- és kutatómunkámat az akkor még Janus Pannonius Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karán. Mivel kutatásaim fő területe a kezdetektől fogva a büntető eljárásjog és a kriminalisztika területére koncentrált, ezért a Belügyi (Rendészeti) Szemle mindig fontos forrás volt. Az 1990-es évek közepén a kutatás értelemszerűen kiterjedt az 1970-es és 1980-as évek szakirodalmára is (ez ma már sajnos nem mondható el, pedig igen tanulságos művek jelentek meg ebben az időszakban, elég csak Király Tibor: *Büntetőítélet a jog határán* [1972], Cséka Ervin: *A büntető jogorvoslatok aseptanai* [1985] vagy Tremmel Flórián: *A magánvád* [1985] című monográfiájára, vagy éppen Vargha László: *Kriminalisztika* [1983] egyetemi tankönyvére utalni).

Az 1990-es években a kutatómunka egészen máshogy zajlott, mint napjainkban. Nem voltak számítógépes adatbázisok (számítógépek is alig), ahonnan egy kattintással elő lehetett volna hívni az adott témához tartozó bibliográfiai adatokat. A jogászok elsősorban „a Nagy Lajoshoz” nyúltak. Sokan ma már nem tudják, hogy az 1911-ben Marosvásárhelyen született dr. Nagy Lajos (akinek „*Ítélet a büntetőperben*” című kötete a mai napig alpműnek számít) volt az, akit 1951-ben megbíztak az 1825 és 1945 közötti magyar jogi szakirodalomra vonatkozó gyűjtőmunkálatok vezetésével. Ezt követően 1954-től az

ő irányításával jelent meg az „*Állam- és jogtudományi bibliográfia*” című mű, ami még az 1990-es években is óriási segítséget nyújtott a kutatóknak. Évente, az egyes tudományágak szerint rendszerezve tartalmazta a megjelent tudományos művek bibliográfiai adatait.

Aki tehát az 1990-es években a büntető jogterületen kívánt kutatómunkát folytatni, annak számára elengedhetetlen volt az „*Állam- és jogtudományi bibliográfia*” forgatása. Ha az 1980-as évek termését vizsgáljuk, három (mennyiségi, személyi és tartalmi) szempontból is megfigyelhető a Belügyi Szemle kiemelkedő jelentősége.

Az általam annak idején az „*Állam- és jogtudományi bibliográfia*” alapján gyűjtött bűnügyi művek száma az 1980-as években 367 volt. Ebből 138 (!) a Belügyi Szemlében jelent meg. Ez azt jelenti, hogy a megjelent bűnügyi könyvek, jegyzetek és tanulmányok 38%-át a Belügyi Szemlében publikálták. Mennyiségi szempontból tehát vitathatatlan, hogy a Belügyi Szemle a magyar élvonalba tartozott.

A második szempontnak szándékosan nem a szerzői, hanem a személyi jelzőt adtam. Tettem ezt azért, mert meggyőződésem, hogy abban, hogy a nyolcvanas években a Belügyi Szemle ilyen kiemelkedő jelentőségre tett szert, nemcsak a tanulmányokat megjelentető szerzők, hanem a főszerkesztők is jelentős szerepet játszottak. Az évtized első felében a már említett Déri Pál, majd 1985-től Finszter Géza volt a lap főszerkesztője (illetve 1989-től Rácz Lajos). Mind Déri Pál, mind Finszter Géza elengedhetetlen érdemeket szerzett abban, hogy a megjelenésekor még „Csak szolgálati használatra” szolgáló lap számos kutató számára fontos forrásul szolgáljon.

A lap személyi jelentősége természetesen utal az ott tanulmányokat közlő szerzőkre is. A teljesség igénye nélkül a Belügyi Szemlében jelentetett meg (többször is) írásokat többek között Bócz Endre, Diczig István, Erdei Árpád, Illár Sándor, Kertész Imre, Lontainé Santora Zsófia, Melegh Gábor, Nagy Lajos, Pusztai László, Schäfer Annamária, Szabóné Nagy Teréz, Tóth Mihály és Vass Kálmán (nem is beszélve a számtalan gyakorlati szakemberről, akik cikkekkel a rendőrség gyakorlati tevékenységét segítették elő). Az itt felsoroltak a kor kiemelkedő büntetőeljárás jogászai, illetve kriminalistái voltak, így az, hogy a Belügyi Szemlében publikáltak, emelte a lap jelentőségét is. Éppen Finszter Géza és Korinek László fogalmazta meg nem is olyan régen azt a gondolatot, hogy egy tudományos folyóirat jelentőségét nemcsak a manapság divatos mérőszámok határozzák meg, hanem az is, hogy abban kik és milyen rendszerességgel publikálnak. A Belügyi Szemle az 1980-as években kifejezetten büszke lehetett a szerzőire, és ebben nyilvánvalóan nagy szerepet játszott a főszerkesztők szakmai munkája is.

Végül szólni kell arról is, hogy hiába jelent volna meg a bűnügyi területen a művek közel két ötöde a Belügyi Szemlében, és hiába írtak volna benne a kor kiemelkedő elméleti és gyakorlati szakemberei, ha az írások egyébként partikuláris kérdéseket érintettek volna. Ezzel szemben megállapítható, hogy számtalan olyan tanulmány született, amelyek komoly tudományos jelentőséggel bírnak és számtalan mai tanulmány, monográfia alapját képezik.

Az 1980-as években a krimináltechnika számos kérdéséről jelent meg publikáció a Belügyi Szemlében (szintén a teljesség igénye nélkül: Lontainé Santora Zsófia a vérfolt-diagnosztikáról, Karlinszky László több cikke az elemi szálak felhasználásáról, Tóth István a ballisztikáról, Tóth Péter a mikroméretű festékmaradványokról, Hoffer Lajos a kivágott fa azonosításáról, Tóth Péter az üvegazonosításról, Halász Józsefné, illetve a Tauszik Nagyesda – Tóth György szerzőpáros a daktiloszkópiáról).

Ugyanígy ki kell emelni a krimináltaktikai jellegű tanulmányokat is (például Szabó Endre, illetve Magyar József a forró nyomon üldözésről, a Pozsgai István – Szakács Károly szerzőpáros, illetve Tóth Mihály az [akkor még] alapos gyanú közléséről, szintén Tóth Mihály, illetve Szeder Gyula a hallgatás jogáról, Gyöngyi Gyula és Csenki István a gyanúsított kihallgatásáról [utóbbi, illetve Varga Zoltánné ezzel összefüggésben a kényszervallatásról], Tóth Tihamér a sértett vallomásáról, Bollók Sándor, Olasz József és a Kővári István – Gyurácz Andrea szerzőpáros a poligráfról írt cikkeket).

A Belügyi Szemlében megjelent tanulmányok a büntető eljárásjog olyan alapkérdéseit érintették már az 1980-as években, mint Károly Endre írása a sértett kárának megtérítéséről, Monzspart Gyula, Sódor István, Szentgáli Piroska, Sefcsik Gyula és a Szabó Endre – Csacsovszy László szerzőpáros is foglalkozott a nyomozás időszerűségével és hatékonyságával, nem is beszélve a korábban elhallgatott (elhallgattatott) olyan témákról, mint a védelem elve és a védő jogai, amit számtalan szerző érintett (például Antal Péter, Bardócz Kálmán, Pataky Csaba, Pajcsics József) és a személyi szabadságot érintő kényszerintézkedések sokszor kényes problémái (például Diczig István, Bócz Endre, Bíró Endre, Gál Gyula tollából), vagy éppen Dobos János cikke az akkor még nem igazán tárgyalt szervezett bűnözésről.

Ezen, elsősorban elméleti jellegű művek mellett nagy jelentőséggel bírtak az egyedi bűnesetek tapasztatait feldolgozó (már említett) tanulmányok is.

A fentiek alapján nem vitatható, hogy a Belügyi Szemle az 1980-as években eltért a Rendőrségi Szemle által kijelölt eredeti úttól. Az ideológiailag túlfűtött, „Csak szolgálati használatra” szolgáló lap olyan szakmai fórummá változott, amely szó szerint vette a Rendőrségi Szemle által az Előszóban rögzített feladatot, amely célként tűzte ki, hogy „*a mindennapi élet tüntető pulzusán*

tartsa kezét és reflektorszerűen világítson rá az új helyzetből adódó új feladatokra”. Márpedig a nyolcvanas évek (különösen annak második fele) számos ilyen új feladattal szolgált, és a Belügyi Szemle megbirkózott a kihívásokkal.

Ezért tekintem én az 1980-as éveket a Belügyi Szemle első aranykorának.

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Herke Cs. (2022). Azok a nyolcvanas évek – a Belügyi Szemle első aranykora. *Belügyi Szemle*, 70(11), 2311–2315. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2022.11.30>